

לו בית התבן ובית הבקר בחצר, שאוסר לדעת חכמים, בברייתא לקמן דף עב ב].

אבל אם מת משחשיכה אחר שעירב, אינו אוסר, שכיון שהותרו למקצת שבת הותרו לכל השבת. (61)

ואחד מן השוק, שיש לו בית דירה בחצר, אך אינו דר בה, ולפיכך אין דרכו לערב עם שאר בני החצר [תוספות], שמת, והניח רשותו לאחד מבני חצר המשתתף בעירוב, אם מבעוד יום מת, אינו אוסר זה שירש.

כלומר: אף שאוסר, הרי מערב ועירובו מתירו.

אבל אם מת משחשיכה, כיון שלא עירב המת, אוסר היורש [ואף שעירב היורש מחמת שגם הוא דר בחצר, לא עירב על דעת מה שיירש בשבת].

והשתא תיקשי לרבא דאמר יורש מבטל:

אמאי קתני בסיפא: משחשיכה אוסר היורש?

ניבטיל השתא בשבת מה שירש?!

ומשנינן: מאי אוסר נמי דקתני, עד שיבטל.

תא שמע: ישראל וגר שרויין במגורה [גורן] אחת, שחלוקה בחדרים, ולכל חדר פתח לחצר ואוסרין זה על זה, ומת גר מבעוד יום, הרי

אף על פי [יתבאר לקמן] שהחזיק ישראל אחר בנכסיו — אוסר על ישראל הראשון.

א-א

מת משחשיכה, אף על פי שלא החזיק ישראל אחר — אינו אוסר!

ומפרשינן תחילה לברייתא, והדר מותבינן מינה:

הא גופא קשיא: אמרת, מת גר מבעוד יום, אף על פי שהחזיק ישראל, אוסר.

ומשמע: ולא מיבעיא כי לא החזיק ישראל, אוסר.

והא אדרבה, כי לא החזיק ישראל בנכסיו לא אוסר! והכי הוה ליה למיתני: כיון שהחזיק ישראל אחר בנכסיו, אוסר?!

אמר רב פפא: אימא: אף על פי שלא החזיק הישראל מבעוד יום, אלא רק משחשיכה החזיק, נמי אוסר. ולא אמרינן: הואיל והותר למקצת שבת, הותר לכל השבת [וטעמא מפרש לקמן].

ואכתי תמהינן: והא: אף על פי שהחזיק — קתני!

ומשנינן: חסורי מחסרא בלשון הברייתא, והכי קאמר: מת גר מבעוד יום — אף על פי שלא החזיק ישראל בנכסיו מבעוד יום, אלא משחשיכה, ונמצא שכבר הותרה המגורה בכניסת שבת שהרי היה דר בה ישראל לבדו, מכל מקום משהחזיק בה ישראל שני, אוסר.

כיון דהוה ליה [שהיה יכול] להחזיק מבעוד יום [והיינו פירושא "שהחזיק"] — אוסר.

61. כן כתב רש"י, ובר"ן כתב: מפני שירש רשות מעורבת.

הוא זה", ופירשו באופן אחר, וראה גם בקרן אורה.

לפי שהרשות הזו מתחלת שבת היא תלויה ועומדת האם יחזיקו בה, ולכן לא חשיב "הותר" למקצת שבת, עד שנאמר "הותר לכל השבת".

תו תמהינן אהא דקתני בכרייתא: משחשיכה, אף על פי שלא החזיק ישראל אחר, אינו אוסר.

מדקתני אף על פי שלא החזיק ישראל אחר, משמע: ולא מיבעיא כי החזיק אינו אוסר.

ותימה, הא אדרבה, כי החזיק — אסר!

כלומר: אם יש מקום לאסור, היינו דוקא כשהחזיק [ראשונים], ואיך אמרת: אף על פי שלא החזיק אינו אוסר?!

אמר רב פפא: אימא: אף על פי שהחזיק אינו אוסר. כיון שהותר למקצת שבת, ולא היתה תלויה ועומדת מערב שבת שיחזיק בה זה, שהרי מת משחשיכה.

ואכתי תמהינן: והא אף על פי שלא החזיק קתני?!

ומשנינן: חסורי מחסרא ברייתא, והכי קאמר:

מת משחשיכה, אף על פי שהחזיק ישראל משחשיכה אינו אוסר, כיון דלא הוה ליה [שלא היה יכול] להחזיק מבעוד יום [והיינו פירושא "שלא החזיק"] — אינו אוסר.

והשתא מותבינן: קתני מיחת רישא: אם מת הגר מבעוד יום והחזיק בה משחשיכה, אוסר.

ואמאי אוסר המחזיק בנכסי הגר?

והא כיון דאמרת שירוש וכל הבא במקומו

של מת כ"רגל המת" הוא, ומצי מבטל, ניבטל האי מחזיק?!

ומשנינן: אין הכי נמי. מאי "אוסר" המחזיק דקתני — עד שיבטל.

רבי יוחנן משני אהני תרתי מתנייתא דמותבינן מהא דקתני "אוסר" ולא קתני "מבטל", ואמר:

מתנייתא [גאון יעקב] מני — בית שמאי היא, דאמרי, אין ביטול רשות בשבת.

דהכי תנן במשנתנו [לעיל דף סטב]: מאימתי [מתי] נותנין רשות?

בית שמאי אומרי: מבעוד יום, ובית הלל אומרי: אף משתחשך.

אמר עולא: מאי טעמא דבית הלל דאמרי מבטלין ונותנין רשות אף בשבת, ולא חשיבא להו אקנויי רשותא בשבת, דדמי למקח וממכר, ואסור?

ומפרש לה עולא: כיון דהשתא ביטל רשותו, גלי דעתיה דמעיקרא, בערב שבת ניחא ליה בעירובן של שאר בני הוצר, אלא ששכח ולא עירב, והם עשאוהו בשליחותו [ריטב"א], ולא הוה ליה אקנויי רשותא בשבת.

ונעשה זה כבעל הבית שאומר למי שתרום את התבואה שלו שלא מדעתו: "כלך אצל יפות" [לך תרום יפות יותר ממה שתרמת], ששנינו: "אם נמצאו יפות מהן — תרומתו תרומה". דכיון דגלי בעל הבית דעתיה דניחא ליה, אמרינן, כמאן דשווייה שליח מעיקרא.

אמר תמה אבוי אהאי טעמא:

מת נכרי בשבת דקיימא לן שמבטלין בשבת [ריטב"א] — מאי "כלך אצל יפות" איכא? והרי לא עירבו אתמול, דנימא דניחא ליה בעירוב דאתמול. (62)

אלא, הכא במשנתנו בהא קמיפלגי:

דבית שמאי סברי: ביטול רשות מיקנא רשותא הוא.

ומיקנא רשותא בשבת, אסור, דדמי למקח וממכר.

ובית הלל סברי: אסתלוקי רשותא בעלמא הוא.

ואסתלוקי רשותא בשבת שפיר דמי.

מתניתין:

בעל הבית, אחד מבני המבוי, שהיה שותף לשכניו [עם שכניו] בדבר מאכל או משתה, בתורת שותפות בעלמא ולא לשם שתופי מבואות, והיתה השותפות לכל שכניו באותו דבר מאכל או משתה, כגון, שהיה שותף לזה, לחברו האחד למבוי, ביין, ואף לזה, לחבירו האחר שעמו במבוי, היה שותף ביין — שוב אינן צריכין לערב!

שאינם צריכים לעשות שתופי מבואות כדי להוציא מחצר למבוי, לפי שאף שיתוף נקרא עירוב [תוספות לקמן דף פה ב], ושותפותו עם שני חבריו משתפת את שלשתם.

אבל, אם היה שותף עם שכניו [שלא לשם שיתוף] בדברים שונים, כגון לזה ביין ולזה

בשמון, הרי אף על גב שבעלמא, כשגובין לשם עירוב, מצטרפין כל המשקין, הכא, שלא נשתתפו לשם עירוב, [תוספות] צריכין לערב.

רבי שמעון אומר: אחד זה ואחד זה — אינן צריכין לערב, ומפרשת הגמרא את שיטת רבי שמעון.

גמרא:

אמר רב: הא דאמרינן שאם היה שותף לשכניו ביין אין צריך עירוב אחר, זה דוקא שהיה שותף עמהם ביין בכלי אחד.

ואף על גב דבעלמא עירוב הנתון בשני כלים כשר לדברי בית הלל, באופנים מסוימים [וכדלעיל דף מט א], הכא, שמעיקרא היה שלא לשם שיתוף, רק בהיותו בכלי אחד חשיב עירוב.

אמר רבא: דיקא נמי מהא דקתני במשנתנו:

לזה ביין ולזה בשמן — צריכין לערב.

אי אמרת בשלמא, רישא בכלי אחד, כיון שמין אחד הוא נותנין אותו בכלי אחד, ובסיפא לא מהני דכיון ששני מינים הם נותנין אותן בשני כלים [ועיקר החילוק תלוי בכלים ולא במינים, ואורחא דמילתא נקט — ריטב"א] — שפיר יש לחלק בין היה השיתוף בכלי אחד או בשני כלים.

אלא, אי אמרת דרישא, דמיירי במין אחד, מהני אף בשני כלים, וסיפא נמי מיירי בשני כלים — מה לי יין ויין, מה לי יין ושמן?!

דכאילו ביטל מאתמול. ומקשינן ממת נכרי

62. ריטב"א. ובר"ן פירש דמעיקרא סלקא דעתך

נא-א

הדר

נא-א

סח

ציור 6

והכי הוא פירושא דמתניתין:

תנא קמא סבר שאין די בכך שישתתף בעל החצר עם כל בני מבוי בנפרד, כדי להתיר לטלטל מחצרו לכל אחד מהמבואות, ומכל אחד מהמבואות אליו.

אלא, צריך שאף שני המבואות שמשני צידי החצר יהיו משותפים זה עם זה. כי גזירנן שמא יבואו לטלטל כלים ששבתו במבוי זה, למבוי השני, דרך החצר שביניהם. וזה הרי אסור, כיון שאין שני המבואות מעורבין זה עם זה.

ולפיכך: אם היה בעל החצר האמצעית שותף עם כל מבוי בנפרד באותו המין, מועילים השיתופים האלה אף לערב את שני המבואות כאחד, ושפיר דמי לטלטל בין כולם.

אבל אם היה שיתופו של בעל החצר עם כל מבוי בשני מינין, שאין מצטרפין לשיתוף אחד, נמצא שהמבואות אסורין זה עם זה, ולכן אף מהחצר אסור לטלטל לכל אחד מהמבואות.

אבל רבי שמעון אזיל לטעמיה שם, דסבר, מצי בעל החצר להשתתף עם כל מבוי בפני עצמו, ויהיה הוא מותר עם כל מבוי והם מותרין בו, אף ששני המבואות אסורין זה עם זה. דלא גזר רבי שמעון דילמא אתו לטלטולי ממבוי למבוי דרך חצר [ב"ח].

ולכן, הכא נמי, מותרין הן בחצר והחצר

שהרי בודאי אין להתיר בשני כלים אפילו יין ויין אלא משום הכי סבירא לך דמהני בשני כלים, כיון דהבעל הבית שהוא שותף עם זה ושותף עם זה, מחברין. ואם כן הוא הדין ביין ושמן [ריטב"א]!?

אמר רחי ליה אבוי: מהכא לא תידוק [ריטב"א]. כי יש לומר, דלעולם רישא מיירי אף בשני כלים, ואפילו הכי עדיף מין אחד על שני מינים.

כי יין ויין ראוי לערב אותם כאחד. הלכך, אף על פי דלא עירבם, סמכין עליו. (63)

אבל יין ושמן אין ראוי לערב אותם כאחד, ולפיכך העירוב מעכב בו. (64)

שנינו במשנה: רבי שמעון אומר: אחד זה ואחד זה אינן צריכין לערב:

והוינן בה: האם סבירא ליה לרבי שמעון, כי אפילו לזה ביין ולזה בשמן — שמסתמא מונחין הן בשני כלים, ואין ראויין לערב אותם בכלי אחד — נמי מהני! (65)

אמר רבה פירוש אחר בכולה מתניתין:

לא מדובר במשנתנו בכן מבוי שמשתתף עם שכניו במבוי אחד.

אלא, הכא במאי עסקינן, בחצר שבין שני מבואות, ואין המשנה דנה להתיר לטלטל ממבוי למבוי, אלא להתיר לטלטל מן החצר שבאמצע אל שני המבואות, ומן המבואות לחצר. [ראה ציור]

64. ריטב"א. אבל אם עירב יין ושמן כאחד, מהני. וראה עוד שיטה בריטב"א.

65. נתבאר על פי הריטב"א בהבנת רש"י.

בשבת, שלא היה יכול לבטל מאתמול.

63. כיון דראוי לערב, הרי "כל הראוי לבילה — אין בילה מעכבת בו". ריטב"א.

בהן, אף שהמבואות אסורין זה עם זה. ולפיכך, לא איכפת לן שיערב בעל החצר עם כל מבוי שיתוף נפרד בשני מינין.

דהכי **תנן**: **אמר רבי שמעון**: שלשה אנשים שהיו מחוץ לתחום העיר, ולא קנו להם מקום שביתה, אלא היו להם כל אחד את ארבע אמותיו בלבד.

והיו עומדים זה ליד זה, כשארבע אמותיו של האמצעי משותפים עם ארבע אמותיהם של השנים שלצידו, ואילו השנים שמצידו היו מרוחקים זה מזה יותר מארבע אמות.

ומותר לאמצעי ליטול אליו לאמצע חפצים של כל אחד מהשנים הנמצאים לצידו, לפי שהם בתחום ארבע אמותיו, ואסור להעביר חפץ של העומד מצידו האחד אל העומד מצידו השני.

ובכל זאת לא גזרו על האמצעי שלא יטלטל כלל שמא יבוא להעביר מהראשון לשני. כי:

למה הדבר דומה: לשלש חצירות הפתוחות זו לזו, ופתוחות כל אחת מהן לרשות הרבים, שאם עירבו שתים החיצונות עם האמצעית, ולא עירבו החיצונות זו עם זו [שנתנו כל עירוב בבית אחר, או בכלי אחר — ריטב"א] — הרי היא, האמצעית, מותרת בטלטול עמה, וכן הן מותרות עמה.

ואילו **שתים החיצונות אסורות זו עם זו, ולא גזרינן על האמצעית דילמא אתי לטלטולי מחצר חיצונה לחצר חיצונה, דרך חצר אמצעית.**

אמר ליה אביי לרבה: מי דמי?

התם, קתני בהדיא: שתים החיצונות — אסורות זו בזו.

אבל **הכא** במתניתין הא **קתני** בדברי רבי שמעון: אחד זה ואחד זה **אין צריכין לערב כלל!** משום שהועיל להם שיתופם עם בעל החצר כאילו שיתפו ביניהם.

וזה יתכן רק בבני אותה חצר או אותו מבוי.

אבל לא משמע שיועיל כזה שיתוף של שני מבואות נפרדים עם בעל החצר שביניהם, לשתף אותם כאחד, כאשר בני המבוי הזה שותפים עם בעל החצר ביין ואילו בני המבוי השני שותפים עמו בשמן, והיה השיתוף בשני כלים שונים!

ואי כדפריש לה רבה, הרי צריכים הם לערב זה עם זה, אם רוצים לטלטל ממבוי למבוי דרך חצר.

ומשני רבה: **מאי "אין צריכין לערב" דקתני במתניתין — שאין צריכין לערב השכנים של בעל הבית, משני המבואות שמצידו, בהדי בעל הבית, כדי להתיר את הטלטול ביניהם, כיון שהם שותפים עמו, אלו ביין ואלו בשמן.**

אבל שכנים בהדי הדדי [בינם לבין עצמם] **צריכין לערב, אם רוצים לטלטל ממבוי למבוי, לפי שנעשה שיתופם עם בעל הבית בשני מינים ובשני כלים.**

ורב יוסף אמר לפרש טעמא דרבי שמעון: עא-ב

לעולם במבוי אחד מיירי, ולכולי עלמא בעינן כלי אחד, ומיירי שנתנם לשמן וליין בכלי אחד.

והשתא ניחא שפיר דברי רבי שמעון.

אלא, דמכל מקום לרבנן לא מהני, כיון דיין